

ПОЛЮХОВИЧ В.В.

студентка 4-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

РОЗСЛІДУВАННЯ СПРАВ МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ В ГААЗІ

Притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за вчинення міжнародних злочинів може здійснюватися як компетентними внутрішньодержавними органами, так і міжнародними судовими органами. Причому характер процедури (міжнародна чи національна) визначається відповідно до суспільної небезпечності вчинених злочинів. Як зауважує професор М. Костенко, "чим тяжчий склад вчиненого злочину, тим сильніше виникає потреба в тому, щоб судовий розгляд набув міждержавного характеру. Стосовно простих воєнних злочинів, то вони можуть розглядатися національними судами, в той же час, злочини, які вчинюються головними воєнними особами і особами, які вчинили особливо тяжкі злочини, необхідно було б розглядати міжнародними кримінальними судами".

Міжнародні суди, на відміну від національних, застосовують міжнародні норми безпосередньо, й обсяг застосовуваних норм не залежить від того, наскільки добросовісно держава виконала свої міжнародні зобов'язання і імплементувала відповідні норми міжнародного права. На користь міжнародних кримінальних судів та трибуналів говорить і багатонаціональний склад таких судів, що дає змогу вести мову про більшу неупередженість та об'єктивність судового розгляду порівняно з національними судами [1, с. 317].

Міжнародний кримінальний суд в Гаазі — постійно діючий правовий інститут, в компетенцію якого входить переслідування осіб, відповідальних за геноцид, воєнні злочини і злочини проти людяності. Заснований на основі Римського статуту, прийнятого в 1998 році. Існує з липня 2002 року.

На відміну від інших міжнародних і змішаних кримінальних судів, МКС є постійно діючою установою. У його компетенцію входять злочини, здійснені після набуття чинності Римського статуту. Розташований у місті Гаазі, проте за бажанням Суду засідання можуть проходити у будь-якому місці. Міжнародний кримінальний суд не слід плутати з Міжнародним судом ООН, який також засідає в Гаазі, але має іншу компетенцію: розв'язання суперечок між державами найчастіше про кордони. МКС не входить в офіційні структури Організації Об'єднаних Націй, хоча може порушувати справи за поданням Ради Безпеки ООН.

До складу Міжнародного кримінального суду входять 18 суддів, що обираються на термін в 9 років асамблеєю держав учасників суду, причому кожна з вище перелічених груп має бути представлена принаймні 2 суддями. В наш час 2 судді представляють Східну Європу, 2 — Азію, 3 — Африку, 4 — Латинську Америку, а інші 7 — Західну Європу та інші держави.

Після процесу формування, що зайняв приблизно три роки, та комплектації Міжнародного кримінального суду, він почав свою роботу. Всього Суд отримав скарги про передбачувані злочини принаймні в 139 країнах, проте, в даний час, прокурором суду порушено розслідування тільки стосовно восьми ситуацій 3 них чотири були передані до суду самими державами як зацікавленими сторонами (Уганда, Демократична Республіка Конго, Центральноафриканська Республіка та Малі), два були передані Радою Безпеки ООН (Дарфур і Лівія), а два були розпочаті за власною ініціативою Прокурором (Кенія та Кот-д'Івуар).

Розгляд Судом конкретних справ розпочався у 2006 році. Зокрема, 17 березня 2006 року був заарештований і відданий Міжнародному кримінальному суду громадянин Демократичної Республіки Конго Томас Лубангу Дьіло, лідер «Союзу конголезьких патріотів», учасник ітурійського конфлікту. Він звинувачувався у заклику на військову службу дітей віком до 15 років і використанні їх у військових діях. Початок суду над Лубангою планувалося на січень 2007 року, потім на червень 2008 року, але обидва рази відкладалося з процедурних міркувань. Суд розпочався 26 січня 2009 року, а 14 березня 2012 року Лубанга був визнаний винним за пред'явленими йому звинуваченнями. Це був перший обвинувальний вердикт МКС.

Крім того, прокурор видав ордери на арешт 5 членів збройного формування армії опору в Уганді, обвинувачених у викраденні тисяч дітей, яких вони насильно вербували в свої ряди або використовували в якості домашньої прислуги або сексуальних рабів.

21 липня 2008 року Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт президента Судану Омара аль-Башира за звинуваченням у геноциді у зв'язку з конфліктом у Дарфурі. Таким чином аль-Башир став першим чинним главою держави, проти якого було висунуто звинувачення органом міжнародної юстиції.

27 червня 2011 року Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт лівійського лідера Муаммара Каддафі, його сина Саїфа аль-Іслама і глави лівійської розвідки Абдулли аль-Сенуссі, звинувативши їх у злочинах проти людяності. Головний прокурор МКС Луїс Морено Окампо в травні 2011 року просив видати ордери за «навмисне» вбивство демонстрантів в Лівії після того, як Рада безпеки ООН звернувся з даним питанням до суду. У своїй постанові МКС повідомив, що існують «достатні підстави», щоб вважати, що Каддафі, його син і аль-Сенуссі вчинили злочини, що потрапляють під юрисдикцію суду, і що слід видати ордер на їх арешт. Проведення арештів є складним завданням для МКС зважаючи на відсутність власної поліції, що змушує суд покладатися в цій справі на країни-учасниці. Саїф аль-Іслам і Абдулла Сенуссі затримані і перебувають під вартою в Лівії, але в Міжнародний кримінальний суд досі не передані.

У грудні 2012 року Міжнародний кримінальний суд виправдав Метью Нгуджоло Чуї з Демократичної Республіки Конго. Він обвинувачувався у скоєнні військових злочинів і злочинів проти людяності під час ітурійського конфлікту. Судді у своєму рішенні постановили, що надані обвинуваченням докази і свідчення свідків, не дозволяють повною мірою без сумнівів прийти до висновку про те, що Метью Нгуджоло Чуї був командиром бойовиків, які причетні до нападу на село Богор [2].

Таким чином, Гаазький суд розслідує певне коло питань, а зокрема і злочини про масові вбивства. Всім відомо, яка трагедія спіткала нещодавно Україну, за 3 місяці було вбито більше сотні протестувальників. Верховна Рада вважає, що розглядати звинувачення про убивство на Майдані має Міжнародний кримінальний суд у Гаазі. Речник суду Фаді Ель Абдалла сказав, що у Гаазі ще не отримували українського звернення і не вдавалися до жодних слідчих кроків. «Зараз суд не має юрисдикції у цій справі, тому жодного розслідування ми не починали. Але якщо прокурор Міжнародного кримінального суду вирішить відкрити слідство, то зможе використовувати усю інформацію, яку матиме у своєму розпорядженні. Прокурор може подавати запит на сприяння до українських органів, або співпрацювати з будь-якими органами чи установами, які зможуть допомогти з розслідуванням. Проте, зрештою, про надійність доказів і те, чи подавати їх суддям, вирішуватиме сам прокурор», – зазначив Фаді Ель Абдалла.

Офіційно Україна не ратифікувала установчі документи Міжнародного суду, і в Гаазі не зобов'язані брати до уваги українське звернення. Крім того, фахівці вказують, що Міжнародний кримінальний суд створений, щоб судити за звинуваченнями, які не можуть – чи не хочуть – розглядати у тих країнах, де злочини були скоєні.

Зараз прокуратура Міжнародного кримінального суду провадить розслідування у вісьмох африканських країнах, спустошених конфліктами. До початкового розгляду взяті також справи в Грузії, Афганістані та інших країнах. Речник Міжнародного суду наголосив, що рішення стосовно українського звернення повністю залежить від прокурора в Гаазі і може бути схвалене лише після того, як Україна офіційно передасть суду юрисдикцію у цій справі [3].

Список використаних джерел:

1. Репецький В.М. Міжнародне публічне право. Підручник / В.М. Репецький. – К.: Знання, 2011. – 437 с.
2. William A. Schabas. Введення про міжнародний кримінальний суд. Друге видання. Преса Кембриджського університета // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.issafrica.org/anicj/uploads/Schabas_Introduction_to_the_ICC.pdf.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.radiosvoboda.org/content/article/25277147.html.